

Mediaopvoeding, een ondergeschoven kindje

Ouderschapsjournalist Justine Pardoën (1959) is hoofdredacteur van Ouders Online, stichting Mijn Kind Online en Mediaopvoeding.nl. Ze krijgt 800 mails per dag. En beantwoordt die ook. Ze heeft zich ontwikkeld tot de bekendste specialist in de mediaopvoeding in ons land. Tijdens ouderavonden op scholen en workshops voor professionals praat ze opvoeders bij over jongeren en media.

Samen met haar partner Henk Boeke runt ze Ouders Online vanaf de eerste etage van hun woonhuis in Amsterdam-Zuid. De website trekt elke maand 300.000 bezoekers en is de grootste ouders-community van het land. Via het Forum leggen ouders opvoedkwesties voor aan andere ouders. En die reageren daar massaal op. Of ze steken hun licht op bij het Magazine, het redactionele gedeelte met wekelijks nieuwe artikelen, waarin wetenschappelijke inzichten begrijpelijk zijn vertaald voor ouders.

'Voor ons als taalkundigen en communicatiespecialisten was het eigenlijk een experiment met het medium internet dat net in opkomst was,' zegt Justine Pardoën. 'Wat zou dat gaan betekenen voor communicatie? In april 1996 zijn we Ouders Online gestart en al snel kregen we de uitgever van Ouders van Nu op ons dak. Zij hebben tot in hoger beroep geprobeerd om de URL Ouders.nl van ons af te pakken. Dat is niet gelukt.

Maar door die strijd zijn wij wel langer doorgegaan dan gepland. Het hield op een experiment voor onszelf te zijn, toen bleek hoe waanzinnig veel steun ouders aan elkaar hebben via internet.'

Leeshonger

Ze komt uit een middenstandsgesin. Haar vader had een elektronicawinkel in Amstelveen, met huishoudelijke apparaten en later in Haarlem ook grammofoonplaten en stereoapparatuur. Vlak voor haar eindexamen kocht hij een camping in het oosten van het land. Daar heeft ze tijdens haar studie veel zomervakanties achter de bar moeten staan. 'Net zoals kinderen van de boerderij moeten helpen met de oogst, werd ook van ons verwacht dat we meewerkten.'

Haar moeder liet regelmatig de aardappels aanbranden. Ze zat altijd te lezen, ook tijdens het koken. 'Die leeshonger heb ik van haar. We wisselen stapels boeken uit. Toen ik ging studeren, wilde zij dat eigenlijk ook wel. Maar spijtig genoeg durfde ze die stap toch niet te zetten. Ze had filosofie moeten doen, of theologie of psychologie. Dat interesseert haar mateloos.'

Zelf wilde Justine Pardoën lange tijd farmacie gaan studeren. Ze zat in een gymnasium bètaklas, met 28 jongens en twee meisjes. Toen haar natuurkundeleraar er maar op bleef hameren dat technische vakken minder geschikt zijn voor vrouwen, besloot ze op het laatste moment toch maar een studie te kiezen waarvan ze zeker was dat ze het kon. Ze ging Nederlands studeren

>>

Mediaopvoeding, een ondergeschoven kindje

vervolg pagina 5

<<

aan de VU, met het idee om zo snel mogelijk voor de klas te gaan staan. 'Vanaf mijn vierde jaar speelde ik schooltje. Het leek me geweldig om zoiets moois als literatuur over te dragen aan jonge mensen. Maar tijdens mijn studie kreeg ik contact met de taalkunde en dat is mijn specialisatie geworden.' Uiteindelijk is ze gepromoveerd op de Nederlandse woordvolgorde.

Papjes & zindelijkheid

Ze is moeder van twee pubers, een zoon van achttien en een dochter van zestien jaar. Toen ze begon met Ouders Online was ze zwanger van de oudste. 'Dat ging goed samen met kinderen, was ons idee. Eigenlijk zijn we meegegroeid met de community van Ouders Online. In het begin waren het vooral ouders met jonge kinderen, van nul tot vier. Toen hun kinderen groter werden – basisschoolleeftijd en vervolgens pubertijd – kwam daar meer aandacht voor.' Nu is er een betere verdeling naar leeftijden – van nul tot achttien – bij Ouders Online. Al is de instroom van ouders met heel jonge kinderen niet meer zo groot als vroeger. Justine Pardoën: 'Dat komt omdat er nu veel sites zijn voor hen, van particuliere initiatieven als Babybrabbel tot sites van grote uitgeverijen en luiersfabrikanten. Wij publiceren nog steeds wel artikelen over papjes en zindelijkheid, maar ook over de seksuele ontwikkeling in de pubertijd en veilig internetten. Daardoor springen we niet als eerste in het oog bij ouders die net een baby hebben.'

Opinie

Ouders Online heeft een laag rozewolk-gehalte. Geen verhalen over koekjes bakken en haar dat moet ontzwangeren, maar een onafhankelijk journalistiek ouderplatform, dat ook aan meningsvorming doet. 'We publiceren opiniestukken over onderwerpen die veelal voortkomen uit discussies op het Forum en tegenwoordig ook via Twitter. Bijvoorbeeld over ontwikkelingen rond de jeugdzorg, de uitholling van de AWBZ, de invoering van de Meldcode Kinder mishandeling. Wat betekent dat voor ouders?' Soms zijn ze meer dan journalistiek bezig, zoals bij de Wet bescherming persoonsgegevens en het inzagerecht in dossiers. Justine Pardoën: 'Het wordt voor ouders steeds moeilijker om die rechten uit te oefenen.'

Terwijl het veel consequenties heeft voor het leven van hun kinderen. We voorspellen dat de juridisering van de relatie tussen ouders en instellingen, tussen ouders en onderwijs, gaat toenemen. Ouders zullen vaker juridische ondersteuning nodig hebben. Misschien moet er een verzekering komen voor juridische bijstand, speciaal voor ouders. Daar zijn we ook mee bezig.'

Deskundigen

Twee jaar geleden is Ouders Online gestopt met de rubriek Vraagbaak, waar ouders vragen konden stellen aan deskundigen. Aan een kinderarts, een kinderpsycholoog, een jeugdpsychiater, taalkundigen, een seksuoloog en een pedagoog. Die beantwoordden elke week een of twee vragen op de site. De rest – 2000 vragen per maand – kreeg persoonlijk antwoord.

'Dat konden we niet meer bolwerken', zegt Justine Pardoën. 'Maar alle vraagbaken, van zestien jaar lang, staan nog wel op Ouders Online. Het is een mooi naslagarchief, met unieke vragen van ouders. We zijn ermee gestopt op het moment dat de Centra voor Jeugd en Gezin opgericht werden. Daar kunnen ouders nu terecht als het goed is. Dus nu verwijzen we ouders die ons toch nog mailen met vragen voor specialisten door naar het CJG in hun woonplaats. Of naar Korrelatie, die de Opvoedtelefoon heeft overgenomen.' De enige vragen die Justine Pardoën nog wel beantwoordt via Ouders Online gaan over mediaopvoeding. Dat doet ze meestal zelf, soms met hulp van specialisten uit haar netwerk. De meeste vragen komen trouwens binnen via Mediaopvoeding.nl, dat daar speciaal voor opgericht is. 'Daar zijn weinig mensen deskundig in, ook niet bij de Centra voor Jeugd en Gezin. Daarom kunnen deze professionals ook terecht bij Mediaopvoeding.nl.'

Ondergeschoven kindje

Ze is de bekendste Nederlandse specialist in de mediaopvoeding. Het begon allemaal in 2003, met de samenwerking tussen Ouders Online en Remco Pijpers van Kidsplanet, de kinderwebsite van Planet Internet (KPN). Samen maakten ze de eerste website in Nederland met informatie over internetopvoeding. Eerst voor ouders, later ook voor leerkrachten.

Inmiddels is daar de onafhankelijke stichting Mijn Kind Online uit voortgekomen. Justine Pardoën is er nog steeds hoofdredacteur.

'Ik leid daar een sprekersteam van negen mensen, die door het hele land reizen en ouders en professionals informeren over jongeren en media. Over onderwerpen van digipesten tot het onderwerp van mijn laatste boek, Focus!, over sociale media als de grote afleider van pubers, waardoor ze soms niet meer aan hun huiswerk toekomen.' In het sprekersteam zitten twee mediapedagogen, eentje universitair opgeleid (Frederike Lems) en eentje hbo (Merel Beunk). 'Mediaopvoeding is altijd een ondergeschoven kindje geweest in de pedagogiek. Ik heb pas een gastles gegeven bij de hbo-opleiding Windesheim in Zwolle. Daar is net een minor mediapedagogiek gestart. Bij Fontys Hogeschool in Tilburg geef ik sinds een paar jaar gastlessen. Daar is het geen minor, maar een aparte studiedag.'

Apps voor baby's

Ze vindt het vreemd, en jammer, dat er bij de opleidingen pedagogiek zo weinig aandacht is voor de invloed van media op kinderen. Bij communicatiewetenschappen wordt daar wel onderzoek naar gedaan, maar er is geen verbintenis met pedagogiek.

'Mediawijsheid kun je vergelijken met kinderen leren lezen en schrijven.'

Het zijn vrij gescheiden werelden in de academische sector. Terwijl media een steeds belangrijker onderdeel zijn in het leven van kinderen. 'Ze zijn nog maar net de buik uit', zegt ze, 'en hebben al contact met beeldschermen. In 40% van de gezinnen met jonge kinderen is een tablet in huis. Ouders zijn ook erg geïnteresseerd in welke apps geschikt zijn voor hun kinderen.'

Dat is een leuke ontwikkeling. Ouders met kinderen die nu puber zijn, zaten vroeger - vroeger! moet je mij horen! - nooit samen te gamen op internet. Ouders met heel jonge kinderen doen dat nu wel met zo'n tablet. Daar tekenen ze samen op, ze spelen memorie, maken puzzeltjes en muziek.

Hetzelfde als je altijd al met jonge kinderen deed, maar dan op het platte vlak.' Je moet ouders wel uitleggen dat het platte vlak de gewone fysieke wereld niet moet gaan vervangen, waarschuwt Justine Pardoën.

'Het maken van een puzzel op de iPad is een stuk gemakkelijker voor een peuter dan met stukjes in de hand. Die fysieke ervaringen, de zintuiglijke waarnemingen en de lichamelijke beweging zijn uiteindelijk de onmisbare basis voor de ontwikkeling van hun hersens. Als alle aandacht naar het scherm gaat, kijken ze niet meer om zich heen en horen ze niet wat er verder gebeurt.

Ook het voelen is heel beperkt. Dus je moet het niet de hele dag doen. Al is het wel verleidelijk. Want ze zijn er snel heel zoet mee.'

Beperken

Bij kleine kinderen kun je als ouders dat mediagebruik wel in de hand houden. Maar bij pubers?

'Uit onderzoek blijkt dat hoe eerder je kinderen leert dat er een grens aan zit, dat het goed is er bewust mee om te gaan en je soms te beperken, hoe makkelijker het wordt in de pubertijd om regels te geven waar pubers zich aan houden. Dan zijn ze eraan gewend en zie je minder problematisch gamegedrag of sociale mediagedrag. Die relatie is duidelijk aangetoond.'

Justine Pardoën probeert het ouders bij te brengen tijdens ouderavonden op scholen. 'Je doet er kinderen een groot plezier mee als je hen voortdurend bewust maakt van hun eigen mediagedrag. Niet door het te verbieden of alleen te beperken, maar door hen te leren nadenken: wat doet het met je? Hoe laat je niet die media je leven leiden, maar houd je zelf de regie? Dat is een belangrijk aspect van mediaopvoeding.'

Mediawijsheid & mediaopvoeding

Als hoofdredacteur van Mediaopvoeding.nl adviseer je ouders en professionals over jongeren en media. En de stichting Mijn Kind Online heeft gestimuleerd dat er een eerste hoogleraar mediapedagogiek kwam, psycholoog Peter Nikken (Erasmus Universiteit). Zouden pedagogen daar niet meer aan moeten doen?

'We hebben te weinig pedagogen die gespecialiseerd zijn in mediaopvoeding. Nu zie je dat allerlei mensen ouders gaan adviseren die daar onvoldoende toe geëquipeerd zijn. Als je zelf mediawijs gemaakt bent in een cursus van tien weken, en je bent als mediacoach aangesteld in een bibliotheek of een school om jongeren en docenten te begeleiden op het gebied van media, dan wil dat nog niet zeggen dat je weet hoe je ouders kunt adviseren over mediaopvoeding.'

Wat is het verschil?

'Mediawijsheid kun je vergelijken met kinderen leren lezen en schrijven. Het is de nieuwe geletterdheid. Ouders verwachten dat kinderen op school leren om media in te zetten om hun eigen doelen te bereiken, voor hun eigen ontwikkeling, om gewoon mee te kunnen doen in deze samenleving.'

>>

Mediaopvoeding, een ondergeschoven kindje

vervolg pagina 7

<<

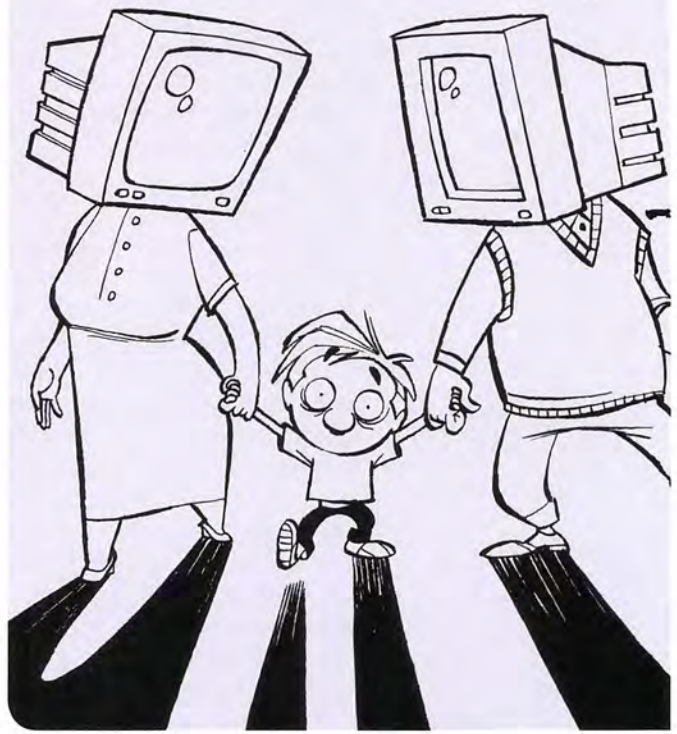
'Mediaopvoeding gaat over de relatie tussen mensen. Een mediapedagoog houdt zich bezig met 'welke mediaproducten, welk mediabegeleiding past bij welk kind, bij welke ouder op welk moment' en hoe helpt een opvoeder dit kind op dit moment het goede te doen met media?' De school zal daar ook wel iets aan doen. Bijvoorbeeld commentaar geven als kinderen iets onaardigs op Twitter hebben gezet.

Maar eigenlijk hoort die opvoeding vooral ook thuis te gebeuren, in het gezin. Als een doorlopend gesprek over alle ervaringen met media en ons commentaar daarop. Op school leer je ze hoe je een filmpje maakt en monteert, maar thuis maak je kinderen duidelijk dat het niet netjes is om je verkering uit te maken via WhatsApp, en beslis je wat goed mediagebruik is voor een kind en wat niet. Als de Facebookrellen in Haren op het journaal zijn, help je op school leerlingen om zulke verschijnselen te duiden in een breder kader, maar thuis vraag je: was jij van plan daarheen te gaan? Dacht je: ik ben gek als ik niet ga? Hoe werkt de groepsdruk die via sociale media op je gelegd wordt bij jou?'

Seksuele opvoeding

Uiteindelijk is haar kindwens om voor de klas te staan toch uitgekomen. Alleen zijn die klassen heel divers. Behalve op ouderavonden, spreekt ze ook voor jeugdprofessionals in de pleegzorg, residentiële zorg, jeugdzorg, voor docenten, psychiaters en psychologen over jongeren en media. Met jongeren zelf voert ze socratische klassengesprekken over hun ervaringen online. Ook in combinatie met seksuele ervaringen, een onderwerp dat docenten vaak lastig vinden. Justine Pardoën schreef er een boek over, *Verliefd op internet*.

'In 2006 hebben we samen met Rutgers Nisso onderzoek gedaan. Er zijn elfduizend jongeren ondervraagd over hun seksuele ervaringen op internet. Zodra kinderen zelfstandig gaan communiceren met anderen online, gaat het over seks. In chatgesprekken wordt geflirt. Ze worden uitgenodigd door nepscouts om kleding uit te trekken voor de webcam, om te kijken of ze geschikt zijn voor een fotoshoot.

^ Illustratie: NVO-studentencongres
'De virtuele pedagoog'-2008

Alle kinderen van twaalf tot vijftien krijgen daarmee te maken. Dat kan leiden tot zaken als sexting, het verspreiden van naaktfoto's van zichzelf en anderen. Kinderen worden gechanteerd met die foto's en durven niet meer naar school.' Na afloop van die klassengesprekken komen er altijd kinderen naar haar toe: 'Dat heb ik ook meegemaakt!' 'Als je open praat over dat soort dingen, kwalificeer je jezelf als vertrouwenspersoon. Dat vertel ik ouders en docenten. Praat erover, uit jezelf, ook tussen neus en lippen, anders vertellen kinderen ook niks aan jou.'

Pedagoog

Voel je je een pedagoog?

'Ooit heeft Bas Levering tegen me gezegd: Jij bent een betere pedagoog dan veel pedagogen die ik als zodanig opgeleid zie. Dat vond ik een leuk compliment. Het klopt dat ik geïnteresseerd ben in de pedagogische relatie, daar veel over heb nagedacht.

Maar ik noem mezelf ouderschapsjournalist. Ik ben eigenlijk natuurlijk nog steeds die taalkundige. Taal is voor mij het begin en het eind. Ook de pedagogische relatie wordt in grote mate gevormd via taal. Dat is de rode draad. De manier waarop ik wetenschappelijke kennis vertaal naar ouders, en dat wat ouders beweegt vertaal voor wie dat wil weten, daar ben ik specialist in.' <

Annemiek Haalboom